

Uvod u kritiku urbane geografije

Guy Debord

1955.

Među tolikim temama kojima se bavimo, sa ili bez pravog zanimanja, nasumična potraga za novim načinom života jedino je što u nama može da uzburka strasti. Estetske i druge discipline pokazale su se krajnje nepodesnim u tom pogledu, tako da ne zavređuju našu pažnju. Zato bi trebalo definisati neke privremene oblasti istraživanja – između ostalog, istraživanje slučajnih i predvidljivih oblika ponašanja na ulici.

Reč *psihogeografija*, koju je skovao neki nepismeni Berber, da bi označio ceo kompleks pojava kojima se nekolicina nas bavila negde u leto 1953, nije baš toliko neumesna. Ona ne protivreći materijalističkom stanovištu o uslovljenosti života i ljudskog mišljenja objektivnom stvarnošću. Na primer, geografija priznaje odlučujući uticaj koji važniji prirodni fenomeni, kao što su sastav tla ili klimatski faktori, imaju na ekonomsku strukturu nekog društva, a time i na njegovo viđenje sveta. Psihogeografija bi se mogla baviti izučavanjem egzaktnih zakona i specifičnih učinaka kojima geografsko okruženje, bilo ono svesno organizovano ili ne, neposredno deluje na osećanja i ponašanje pojedinaca. Pridev psihogeografski, koji u sebi ima nekih maglovitih čari, mogao bi se primeniti na podatke do kojih se došlo ovom vrstom istraživanja, na učinak koji oni imaju na ljudska osećanja i, uopštenije, na svaku situaciju ili ponašanje koje odiše istim istraživačkim duhom.

Nekada davno govorilo se da je pustinja monoteistička. Da li bismo danas nelogičnom ili nebitnom smatrali tvrdnju da pariska četvrt između trga Kontreskarp i ulice Arbalet u velikoj meri naginje ateizmu, zaboravu i gubljenju uslovnih refleksa?

Poželjno je shvatiti istorijsku uslovljenost naše predstave o korisnom. U pozadini plana za ulepšavanje grada, usvojenog za vreme Drugog carstva, stajala je želja za širokim prostorom koji će omogućiti brže pokrete trupa i upotrebu artiljerije protiv pobunjenika. S druge strane, za svakoga ko ne razmišlja kao policajac, Osmanov Pariz je grad projektovan od nekog idiota, pun buke i besa, koji ne znači ništa. Glavni problem koji bi urbanizam danas trebalo da rešava jeste bolja cirkulacija sve većeg broja motornih vozila. Neki budući urbanizam će se, po svemu sudeći, pozabaviti podjednako korisnim projektima, u kojima će veći naglasak biti stavljen na psihogeografske mogućnosti.

Na isti način, veliki broj privatnih vozila u savremenom svetu samo je rezultat izuzetno uspešne i kontinuirane propagande, kojom kapitalistička proizvodnja ubeđuje mase da je upravo posedovanje kola jedna od privilegija namenjenih povlašćenim članovima društva. (Budući da je anarhični progres u međuvremenu uspeo da porekne sebe, sada možemo da uživamo u spektaklu u kojem policijski činovnik preko medija poziva motorizovane Parižane da koriste gradski prevoz.)

Dobro znamo s kakvim su slepim fanatizmom neprivilogovani spremni da brane osrednje prednosti svog položaja. Ta patetična iluzija o privilegijama direktno je povezana s vladajućom, buržoaskom idejom o sreći, koju pothranjuje ceo propagandni sistem. Tu je uključeno sve: od Marloove estetike do koka kole. Kriza te ideje o sreći mora biti podsticana u svim prilikama i svim mogućim sredstvima.

Prvi način da se to postigne je sistematsko provociranje javnosti puštanjem u opticaj bezbroj predloga koji bi život trebalo da pretvore u uzbuđljivu igru, kao i neprestano izvrgavanje ruglu svih tekućih zabavnih sadržaja – osim ako se ovi ne daju preusmeriti, kako bi poslužili kreiranju zanimljivijih ambijenata. Ruku na srce, najveća teškoća sličnog poduhvata sastojala bi se u unošenju dovoljne količine trezvene zavodljivosti u ove naoko bezumne predloge. Da bi se u tome uspelo, trebalo bi osmisliti lukav način ovladavanja popularnim sredstvima komunikacije. No, besumnje bi i bučno najavljen bojkot ili organizovani protesti u cilju radikalnog neutralisanja

istih sredstava komunikacije, uz minimalne troškove stvorili onu atmosferu nelagodnosti koja pogoduje uvođenju nekih novih definicija zadovoljstva.

Gledište po kojem stvaranje željene afektivne situacije isključivo zavisi od temeljnog poznavanja i sračunate primene određenog broja tehničkih postupaka, stajalo je u pozadini one, donekle šaljivo intonirane „Psihogeografske igre nedelje“ objavljene u prvom broju *Potlača*:

„Zavisno od toga do čega vam je stalo, izaberite neku zemlju, veći ili manji grad, prometniju ili mirniju ulicu. Sagrađite kuću. Opremite je nameštajem. Iskoristite na najbolji način postojeće okruženje. Odaberite godišnje doba i doba dana. Okupite društvo koje vam najviše godi, postarajte se za prikladne ploče i alkoholna pića. Podrazumeva se da bi osvetljenje, teme razgovora, spoljašnja klima i vaše uspomene trebalo da budu primereni situaciji.

Ukoliko u proračunima ne bude greške, rezultat bi morao da vas zadovolji.“

Trebalo bi se postarati da se na tržištu – makar se trenutno radilo samo o tržištu ideja – nađe puno želja, čije obilje neće premašivati aktuelnu moć ljudskog delovanja na materijalni svet, već samo postojeću organizaciju društva. Štaviše, bilo bi politički probitačno javno suprotstaviti takve želje onim primarnim željama koje se beskrajno recikliraju u filmskoj industriji i psihološkim romanima, poput romana one stare mrcine od Morijaka. („U društvu utemeljenom na bedi, najveći broj ljudi osuđen je na potrošnju najbednijih proizvoda“, pisao je Marks sirotom Prudonu.)

Revolucionarni preobražaj sveta u svim njegovim aspektima opravdaće sve snove o neograničenom obilju.

Iznenadna promena atmosfere na ulici u samo par koraka; podela grada na oblasti s jasno razgraničenom psihološkom klimom; linije najmanjeg mogućeg otpora (neuslovljene nagibom terena) kojima se otiskuje u besciljne šetnje; privlačna ili odbojna atmosfera pojedinih mesta – čini se da su sve te stvari sada zanemarene. U svakom slučaju, o njima se nikada ne razmišlja kao o nečemu čiji bi se uzroci dali otkriti pomnijom analizom i iskoristiti na opšte dobro. Ljudima je savršeno jasno da postoje tužne četvrti, kao i one koje odišu prijatnom atmosferom. Ali, oni najčešće zaključuju da otmene ulice proizvode osećaj zadovoljstva, dok siromašne ulice bude depresivne misli, i ne udubljuju se preterano u neke tananije razlike. U suštini, raznolikost mogućih kombinacija atmosfere, slična spojevima hemijskih supstanci u beskrajnom mnoštvu rastvora, proizvodi podjednako diferencirana i složena osećanja kao i ma koja druga forma spektakla. Čak i površnije demistifikatorski sprovedeno istraživanje pokazaće da se kvantitativno ili kvalitativno različiti učinci pojedinih gradskih celina ne mogu pripisati isključivo istorijskom periodu u kome su nastale ili njihovom arhitektonskom stilu, a ponajmanje uslovima stanovanja.

Istraživanja koja bi valjalo preduzeti u cilju raspoređivanja elemenata unutar urbanističkog okvira (blisko povezanog sa osećanjima što ih ovi elementi indukuju) ne mogu se zamisliti bez formulisanja odvažnih hipoteza koje bi se neprestano morale korigovati sa stanovišta iskustva, posredstvom kritike i samokritike.

Pojedine Kirikove slike, koje su očito nastale pod dejstvom čulnih utisaka arhitektonskog porekla, u stanju su da izvrše toliko snažan povratni uticaj na svoju objektivnu osnovu da je time preobražavaju: one teže da i same postanu makete. Uznemirujuće četvrti arkada mogle bi jednog dana da se produže u nedogled i tako upotpune čari ovog umetničkog dela.

Znam za samo dve luke u smiraj dana, koje je naslikao Klod Loren – izložene u Luvru, one prikazuju granicu gde se susreću dva krajnje raznorodna urbana ambijenta – koje bi se po lepoti mogle uporediti sa planovima pariskog metroa. Razume se da govoreći o lepoti ovde nemam na umu običnu fizičku lepotu – nova lepota može biti samo lepota situacije – već samo izuzetno

potresnu predstavu (u oba slučaja) jednog skupa mogućnosti. Za razliku od nekih teže ostvarljivih vidova intervencije, obnovljena geografija se čini pogodnom za neposrednu primenu.

Izrada psihogeografskih karti, pa čak i pribegavanje raznim obmanama, poput više ili manje proizvoljnog prenošenja topografskih prikaza sa jedne karte na drugu, mogli bi da doprinesu objašnjenju izvesnih seoba koje nikako nisu bezrazložne, jer nastaju usled nepokoravanja ustaljenim obrascima ponašanja – inače, ovi obrasci ponašanja se daju podvesti pod pojam turizma, popularne droge koja je odvratna koliko i sport ili kupovina na kredit. Jedan prijatelj mi je nedavno ispričao da je prokrstario čitavu oblast Harc u Nemačkoj ispomažući se planom grada Londona i slepo se pridržavajući oznaka na njemu. Ta vrsta igre očito predstavlja samo početničko zagrevanje ako se upoređi sa stvaranjem celokupne arhitekture i urbanizma, stvaranjem koje će jednog dana biti dostupno svima. U međuvremenu, uočićemo više stupnjeva u realizaciji pojedinih, lakše izvodljivih projekata, počev od jednostavnog izmeštanja ukrasnih elemenata sa kojima smo navikli da se susrećemo na unapred određenim mestima. Tako je Marijen, u prethodnom broju ovog časopisa, predložila da jednog dana, kada planetarni resursi budu prestali da se arče na iracionalne projekte kakve nam danas naturaju, u nekoj pustinjskoj ravnici nagomilamo na hrpu konjaničke statue iz svih gradova sveta. Tako bi prolaznici – kojima pripada budućnost – imali priliku da uživaju u spektaklu veštačkog konjičkog juriša, koji bi mogao poslužiti i kao spomen na najveće istorijske krvoloke, od Tamerlana do Ridžveja. Na ovom primeru vidimo ponovno aktualizovanje jednog od osnovnih zahteva ove generacije: insistiranje na vaspitnim vrednostima.

U suštini, nemamo čemu da se nadamo sve dok radne mase ne shvate da su im uslovi života u svim njegovim aspektima nametnuti, i dok ne steknu uvid u praktične načine da takvo stanje izmene.

„Imaginaro je ono što teži da postane stvarno“, napisao je jedan autor čije sam ime zbog njegovih opšte poznatih intelektualnih ogrešenja uspeo da zaboravim. Taj iskaz bi, zahvaljujući svojoj nehotičnoj restriktivnosti, mogao da posluži kao lakmus papir kojim ćemo raskrinkati neke žalosne literarne revolucije: ono što teži da ostane nestvarno svodi se na isprazno blebetanje.

Život, za koji smo odgovorni, daje nam dovoljno osnova za malodušnost, ali nam istovremeno nudi i bezbroj manje ili više vulgarnih kompenzacija i prilika za utehu. Ne prođe ni godina dana, a da neko od ljudi koje smo voleli, usled nedovoljno jasnog uvida u postojeće stanje stvari, ne poklekne i ne pristane na sramnu kapitulaciju. Ali, neprijateljski tabor, koji ionako broji na milione budala, time neće dobiti ništa – u svojim redovima imaće samo jednu budalu više. Glavna moralna mana i dalje će biti nepustljivost, u svim njenim pojavnim oblicima.

Gi-Ernest Debor, 1955.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Guy Debord
Uvod u kritiku urbane geografije
1955.

Guy-Ernest Debord, *Introduction à une critique de la géographie urbaine*, Les Lèvres nues no. 6, Bruxelles, septembre 1955. Časopis Gradac (Čačak) br. 164-165-166, *Situacionistička internacionala*, izbor tekstova, 2008, str. 50–53.

Preveo Miodrag Marković, 2008.

anarhisticka-biblioteka.net